Alleen het echte, het heusche, het waarachachtige inroepen van Gods genade doet aan den horizont het licht gloren te midden van 't leed, dat ons de toekomst verdonkert.

Hiertegen nu gaat de Schrift steeds in.

We mogen in ons leed en in 't midden van onze ellende geen oogenblik 't ons voorstellen, alsof God *om ons* bestond, en alsof niet heel ons aanzijn en bestaan eenigliik *om Gods wil* ons geschonken was.

Nu voelt al wie even doordenkt, hoe volstrekt onzinnig die eerste gedachte was, en toch toont de ervaring keer op keer, dat 't in verreweg de meeste gevallen nochtans zóó en niet anders van 's menschen zijde bedoeld wordt.

Men leeft dan niet in de overtuiging dat men bestaat om Gods wille, en eenigiijk er is en leeft om onzen God te verheerlijken, maar geeft veeleer toe aan de vlak verkeerde, geheel onheilige, en rechtstreeks onware voorstelling, alsof ons aanzijn, onze voorspoed, ons geluk de hoofdzaak ware, en alsof God er, welbezien, alleen was, om dit ons aardsche aanzijn te doen gedijen.

Vooral daarin komt dit zoo sterk uit, dat zoo velen, zoolang 't even kan, het buiten God afdoen.

Zijn ze krank, dan steunt voorshands alles op den arts, en men bidt niet. En eerst als 't ernstig wordt, en de heul van den arts teleurstelt, dan, ja, vraagt men zich af, of het toch niet beter ware ook zijn God om hulpe aan te roepen.

Zoolang nu die gesteldheid in ons hart aanhoudt, blijven *zelf* de hoofdzaak, is ons geluk in 't leven, onze voorspoed in wat we ondernemen, en ons verweer tegen wie ons krenken wil, 't heusche, waarop 't alles aankomt. Kan dan dit ons metterdaad redden, dan volstaan we daarmee. Is er raad of hulp noodig, zoo roepen we vriendenhulp of menschelijke assistentie in. En eerst als alles faalt en 't al op teleurstelling neerkomt, dan keert zich de ziel tenslotte nog tot den Schepper van ons aanzijn, en dan wordt 't een bidden elken morgen en elken avond, om een hulpe, die men zich zelf niet scheppen kon, en ook vrienden of geleerden ons niet konden doen toekomen. En zoo wordt de Heere onze God, zij 't met eerbied gezegd, dan onze Noodhulp, die we dan aanroepen niet om zijn Naam groot te maken, maar om ons, zoo 't kon, uit nood en dood te redden.

Dit nu is geen bidden. Dit is niets anders dan, als er geen andere uitkomst is, eindelijk op den dienst en de hulpe Gods beslag leggen.

't Gaat dan met den Almachtige juist zooals 't met arts of apotheker of advocaat pleegt te gaan. Hindert ons niets, en gaat 't in ons leven alles voor den wind, zoodat we gezond en ruim voorzien zijn van wat ons leven behoeft, dan talen we naar geen apotheker, en roepen om geen arts, en denken er niet aan, om advocatenhulp in te roepen. En de vaste regel is en blijft dan, dat we zoo ook onzen God hoogstens in schijn en vormelijk aanroepen, maar dat er van een waarachtig eeren en aanbidden van onzen God geen sprake is.

Hierop nu slaat dit aangrijpende zeggen terug: »Indien ze ook maar eenigszins tot Mij roepen zullen, zal Ik ze zekerlijk verhooren«.

Komt 't er zóó voor te staan, dat zulk eene weduwe gevoelen gaat, dat ze niet meer zelve gedrukt wordt, maar dat in haar verdrukking het recht van haar God wordt aangerand, dan zegt Israels God haar zekerlijk verhooring toe.

Het is Gods bestel, dat er gehuwde vrouwen zijn, en Gods beschikking, dat haar huwelijk plotseling door den dood van den man kan worden afgebroken. De weduwe is een verschijnsel in het leven, dat uit Gods voorzienige ordinantie in het leven voorkomt. Op zich zelf zou er naar Paradijsorde nooit een weduwe geweest zijn. De weduwe is vrucht van het oordeel, dat de dood in ons menschelijk leven bracht.

Juist daarom echter is in het bestel Gods de weduwe niet hulpeloos aan de wilkeur van haar medeburgers overgelaten. Wie haar aanrandt, randt God aan. En nu is 't maar de vraag, of de verlaten en bedreigde weduwe 't voelt, of ze zelve alleen wordt aangerand, dan wel of ze 't in haar eigen leed bespeurt, dat voor wat haar aangaat 't leed ten volle verdiend zou wezen, maar dat 't gestuit en verholpen moet worden, opdat Gods wil, die de weduwe mogelijk maakte, niet in hoon onderga.

Spreekt nu de weduwe hier niet van, en is 't haar alleen te doen, om zelve geholpen te worden, dan ontwaart ze zelfs niet »eenigszins« dat 't recht Gods geschonden wordt, en daagt er geen hulpe. Maar dan ook omgekeerd, voelt ze, al is 't maar *eenigszins*, dat in wat men *haar* aandoet, haar God gehoond wordt, en is 't daarom dat ze naar Boven roept, dan komt er ook zekerlijk verhooring, en handhaaft God in die weduwe zijn eigen eere.

Dr A. K.

Veertigjarig bestaan van „De Heraut".

Men vraagt ons, waarom in ons weekblad de vorige week geen melding gemaakt werd van het *veertigjarig bestaan van De Heraut*.

Wel was er ook vroeger een *Heraut* geweest, gelijk nog een vorige week in de *Standaard* werd medegedeeld, doch deze was van Dr. Schwartz en had reeds geruimen tijd bestaan, eer Dr. Kuyper in de journalistiek optrad. Doch deze *Heraut* van Dr. Schwartz is later overgenomen, en toen op 1 April 1872 omgezet in de *Standaard*.

Toch scheen 't geheel overbodig, de vorige week van het zoo langdurig bestaan van deze tweede *Heraut* melding te maken. Niet alsof 't niet warmen dank waard is, indien het aan eenzelfden persoon gegund wordt, zulk een lange reeks van jaren hoofdredacteur van eenzelfde blad te blijven, maar overmits nog kort geleden op het langdurig bestaan van dit weekblad gewezen werd, toen numero *tweeduizend* van dit weekblad het licht zag.

Het scheen overbodig, na deze zoo pas gevierde gedachtenis, thans nogmaals op het zoo lange bestaan van ons blad te wijzen.

Dr. A. K.

's-Gravenhage, 14 December 1917.

Amsterdam, 14 December 1917.

Volgt dus uit den aard en het karakter der beraadslagingen, die in den Kerkeraad gehouden werden, dat zij niet publiek kunnen zijn, omdat die beraadslagingen meest over *personen* gaan en het *toezicht* raken dat de ambtsdragers over de gemeente hebben uit te oefenen, toch mag daaruit niet worden afgeleid, dat de gemeente buiten de handelingen van den Kerkeraad zou gesloten worden, het recht van critiek en controle haar zou worden ontnomen en zij slechts lijdelijk aan de beslissingen van den Kerkeraad zich zou te onderwerpen hebben. Evenzeer toch als we er eenerzijds tegen te waken hebben, dat de leer van de volkssouvereiniteit niet in de Kerk binnensluipt, die de bestuursmacht, door Christus aan de ambtsdragers geschonken, overbrengt naar de gemeenteleden en den Kerkeraad slechts beschouwt als een commissie, welke de besluiten van de gemeentevergadering heeft uit te voeren, — evenzeer moet aan de andere zijde zorg gedragen, dat elke hierarchie in de Kerk worde voorkomen, dat het ambt der geloovigen tot zijn recht kome en dat de gemeente steeds in staat worde gesteld om de handelingen der ambtsdragers aan Gods Woord te kunnen toetsen. Het Gereformeerd Kerkrecht bezit juist daarin zijn uitnemendheid, dat het beide uitersten, de hierarchie van het ambt en de souvereiniteit van het volk, vermijdt en zoowel de bestuursmacht van het ambt als het recht van critiek en controle der gemeenteleden handhaaft naar het Woord van God.

Vandaar — aan het slot van ons voorgaand artikel wezen we er reeds op — dat naar het Gereformeerd Kerkrecht de Kerkeraad nooit zonder de gemeente kan handelen, maar bij elke gewichtige handeling verplicht is, van deze handelingen aan de gemeente kennis te geven. En deze kennisgeving dient volstrekt niet alleen om de gemeenteleden op de hoogte te houden van de besluiten door den Kerkeraad genomen, maar wel degelijk om de medewerking der gemeenteleden te vragen, opdat deze kerkelijke handeling met goedkeuring van heel de gemeente geschiede. Deze medewerking en goedkeuring der gemeente bestaat dan niet daarin, dat de gemeenteleden saamkomen en in een vergadering van de gemeente met meerderheid van stemmen uitmaken, of het voorstel van den Kerkeraad tot wettig besluit zal verheven worden. Zoo wilden het wel de Independenten, maar zoo wil het Gereformeerde Kerkrecht het niet. Want dan wordt de besturende macht weer aan den Kerkeraad ontnomen en naar de gemeente overgebracht. Een vergadering van de gemeente behalve dan de samenkomst der geloovigen voor de bediening des Woords en der Sacramenten, kent onze Kerkenorde niet. Art. 29 onzer Kerkenorde spreekt slechts van vierderlei kerkelijke samenkomst: de Kerkeraad, de Classis, de particuliere Synode en de Generale Synode. Zelfs dan wanneer de Kerkeraad de gemeenteleden oproept voor de verkiezing der ambtsdragers, is dit niet een *gemeentevergadering*, waarbij de Kerkeraad het moderamen vormt en de gemeenteleden de beslissende macht hebben, maar een vergadering van den *Kerkeraad*, waarbij de gemeenteleden worden uitgenoodigd, om uit het hun voorgestelde dubbelgetal een keuze te doen. Maar wel bestaat de medewerking en goedkeuring der gemeente daarin, dat aan de gemeenteleden mededeeling geschieden moet van de gewichtige beslissingen van den Kerkeraad, opdat zij in de gelegenheid zijn òf hunne bezwaren daartegen in te brengen òf, zoo zij dit niet doen, dan door hun stilzwijgen deze handeling van den Kerkeraad ook hunnerzijds te approbeeren en goed te keuren. Daarom moeten de namen van hen, die tot het ambt verkozen worden, aan de gemeente worden medegedeeld, om de approbatie der gemeente daarop te verkrijgen, zooals in Art: 5, 6 en 22 wordt voorgeschreven. Daarom kan geen huwelijk kerkelijk bevestigd worden, wanneer niet vooraf de afkondigingen zijn geschied aan de gemeente, opdat ieder, die bezwaren heeft, dit aan den Kerkeraad kan meedeelen, zooals in onze liturgie staat. Daarom worden zoowel de attestaties van hen, die van elders komen, als van hen, die de gemeente verlaten, aan de gemeente bekend gemaakt, opdat heel de gemeente daarin gekend wordt. Daarom wordt niemand tot het Avondmaal door den Kerkeraad toegelaten, of vooraf moeten de namen aan de gemeente worden bekend gemaakt, opdat ieder, die bezwaren heeft, deze bij den Kerkeraad kan indienen. En zoo wordt ook geen tucht geoefend, of, zoodra deze tot afsnijding zou leiden, moet eerst de afkondiging aan de gemeente geschieden, niet als bloote formaliteit, maar opdat heel de gemeente den dwalenden broeder vermane, en, wanneer hij aan deze vermaning geen gehoor geeft, in de ex-communicatie mede bewillige, zooals in het Formulier van den Ban uitdrukkelijk staat. Elke publieke handeling van den Kerkeraad moet zoo als 't ware gedragen en gesteund worden door de goedkeuring der gemeente.

Voor zoover deze handelingen van den Kerkeraad dan ook een publiek karakter dragen, worden de gemeenteleden daarbij nooit buitengesloten, maar is het veeleer eisch van het Gereformeerde Kerkrecht, dat deze handelingen in het midden van de vergadering der gemeente moeten geschieden, zoodat elk gemeentelid daarbij tegenwoordig kan wezen. Het sterkst komt dit uit bij de bediening der Sacramenten, want terwijl de andere Kerken de bediening der Sacramenten ook buiten de saamkomsten der gemeente laten plaats vinden, eischt het Gereformeerde Kerkrecht, dat doop en avondmaal alleen in het midden der gemeente zullen bediend worden. Van huisdoop en huisavondmaal wil de Gereformeerde Kerk niets weten. Zelfs wanneer het Avondmaal aan kranken werd bediend, moeten toch niet alleen de ouderlingen, maar ook gemeenteleden erbij tegenwoordig zijn. De bevestiging van predikanten, ouderlingen en diakenen geschiedt nooit in den Kerkeraad, maar in de vergadering der geloovigen, opdat ieder gemeentelid bij het afleggen van de belofte tegenwoordig zou kunnen zijn. Ook de kerkelijke inzegening van het huwelijk wordt niet aan huis verricht, ook niet in de consistoriekamer van den Kerkeraad, maar in het kerkgebouw en in tegenwoordigheid der gemeente; waarom dan ook in de vragen bij de huwelijksbevestiging staat: bekent gij hier voor God en *zijne heilige gemeente*, dat gij genomen hebt en neemt enz. Evenzoo wordt de ban of uitsluiting uit de gemeente en de wederopneming van den boetvaardigen zondaar altoos uitgesproken in een samenkomst der geloovigen en niet in een besloten vergadering van den Kerkeraad, al is de handeling zelve een handeling van den Kerkeraad. En om ook daarop nog te wijzen, de toelating van jonge leden tot het Avondmaal door aflegging van belijdenis des geloofs, geschiedt in schier al onze Kerken *publiek* in de vergadering der geloovigen. Het voorafgaande onderzoek naar leer en leven moge door den Kerkeraad of een Commissie uit den Kerkeraad geschieden, maar de daad zelve, waarbij deze leden de stipulatiën aanvaarden, waardoor ze mondige leden der gemeente worden en tot het Avondmaal worden toegelaten, behoort niet voor den Kerkeraad alleen, maar voor heel de gemeente te geschieden.

Zoo blijkt dus uit deze feiten wel, hoe ons Gereformeerd Kerkrecht de gemeente volstrekt niet buitensluit, maar wel degelijk eischt, dat de eigenlijke handelingen van den Kerkeraad een publiek karakter zullen dragen. De voorafgaande beraadslagingen en besprekingen, voorzoover zij het toezicht raken, door den Kerkeraad te oefenen, kunnen alleen in besloten vergadering plaats vinden. Maar de eigenlijke daad of handeling geschiedt in de vergadering der gemeente, draagt een publiek karakter en kan door elk gemeentelid worden bijgewoond.

Zelfs bestaat er natuurlijk geen het minste bezwaar tegen, dat de Kerkeraad, indien we 't zoo noemen mogen, publieke vergaderingen houdt, waarbij de gemeenteleden worden uitgenoodigd of het recht hebben tegenwoordig te zijn. Zulk een publieke Kerkeraadsvergadering vindt bijv. plaats bij de verkiezing der ambtsdragers, wanneer de gemeenteleden worden opgeroepen om uit een door den Kerkeraad opgesteld dubbel getal een keuze te doen. Zoo schrijft onze Kerkenorde uitdrukkelijk voor, dat de diakenen rekening zullen doen van hun beheer voor den Kerkeraad, en ook, zoo iemand daarbij wil zijn, voor de gemeente, op zulken tijd als de Kerkeraad het goedvinden zal (Art. 25). En zoo is er ook geen het minste bezwaar tegen, dat wanneer de Kerkeraad gewichtige beslissingen te nemen heeft, die het belang van heel de gemeente raken, de Kerkeraad dan een samenkomt houdt met de leden der gemeente, om de motieven, die tot die beslissing geleid hebben, aan de gemeenteleden mee te deelen en hun bezwaren of bedenkingen te vernemen. Zoo is dan ook, om dit eene voorbeeld te noemen, schier overal gehandeld, wanneer de Kerkeraden op een plaats, waar twee kerkformaties bestonden, tot saamsmelting wenschten over te gaan en dan, nadat de Kerkeraden het concept-besluit hadden opgemaakt, een publieke kerkeraadszitting werd gehouden, waartoe de gemeenteleden werden uitgenoodigd, om hun bezwaren of opmerkingen mee te deelen. Natuurlijk is de bedoeling van zulk een samenkomst geenszins, dat niet de Kerkeraad, maar de gemeente zelve hierover te *beslissen* heeft, alsof de Kerkeraad alleen in kleinere zaken volmacht zou hebben te handelen, maar bij alle gewichtige vraagstukken de gemeente zou moeten beslissen, maar wel, dat de Kerkeraad in zulke gevallen de gemeenteleden eerst wil inlichten omtrent zijn bedoeling, hun wil aantoonen, waarom hij aldus handelen moet, en de bezwaren wil ondervangen of uit den weg ruimen. Bleek het bij zulk een samenkomst, dat het grootste deel der gemeente zich niet overtuigen liet en voor de beslissing nog niet rijp was, of dat gevaar van scheuring dreigde, wanneer de Kerkeraad toch doorging, dan zou de Kerkeraad de beslissing hebben uit te stellen en te arbeiden hebben, om de gemeente te overtuigen van hetgeen Gods Woord van haar eischt. Met dwang kan de Kerkeraad de gemeente niet regeeren, alleen door de overtuigende kracht van het Woord Gods. Hetzelfde geldt natuurlijk evenzeer, wanneer de Kerkeraad beslissingen heeft te nemen, die rechtstreeks de rechten of verplichtingen der gemeenteleden raken. Zoo behoort de Kerkeraad, wanneer hij een regeling vaststelt voor de verkiezing van de ambtsdragers, zulk een regeling niet buiten de gemeente om vast te stellen, maar in een samenkomst met de gemeenteleden te bespreken en hun de gelegenheid te geven, bezwaren tegen de regeling in te brengen. En hetzelfde is evenzeer raadzaam, wanneer de Kerkeraad besluiten neemt, waardoor een zwaardere finantieele last op de gemeenteleden wordt gelegd, zoo bij het aangaan van geldleeningen, het stichten van een nieuw kerkgebouw of een belangrijke verhooging van het tractement van den predikant. Hoe meer de Kerkeraad in deze beslissingen de gemeenteleden kent en door openhartige bespreking hun duidelijk maakt, waarom deze financieele uitgaven noodig zijn, hoe bereidwilliger de gemeenteleden ook zullen zijn, om hunne bijdragen te verhoogen. Ook de verantwoording van het financieele beheer behoort niet alleen voor den Kerkeraad, maar evenzeer voor de gemeenteleden te geschieden, zoodat ieder, die dit wenscht, daarvan inzage kan verkrijgen, evenals dit bij het beheer der diakonieën door onze Kerkenorde voorgeschreven wordt.

Zoo is er dus, al zijn de Kerkeraadsvergaderingen zelf voor de gemeenteleden niet toegankelijk, toch zeker geen sprake van, dat de gemeenteleden als onmondige leeken zouden behandeld worden, of dat zij slechts blindelings zouden te gehoorzamen hebben. Het ambt der geloovigen kan op deze wijze volkomen tot zijn recht komen, wanneer de Kerkeraad bij elk zijner handelingen de gemeenteleden in staat stelt, critiek en controle te oefenen. En daarop komt het bij de rechte verhouding tusschen den Kerkeraad en de gemeente aan.

Jerusalem veroverd.

Het feit, dat Jerusalem, na acht eeuwen onder de heerschappij der Mohammedanen te hebben gestaan, thans door het Engelsche leger veroverd is, heeft een juichkreet doen opgaan in de Engelsche en Fransche pers.

Dit is te begrijpen.

Al mag die verovering uit militair oogpunt weinig te beteekenen hebben, omdat het Turksche leger Jerusalem nauwelijks verdedigd heeft en de stad zelfs zonder strijd zich heeft overgegeven, toch is het bezit van dit kostbare pand voor de Ententevolken van groot belang. Jerusalem is ook voor de Mohammedanen een heilige stad. De Omarmoskee op den Tempelberg is zelfs een hunner voornaamste heiligdommen. En nu eerst Mekka en Medina voor den Sultan verloren gingen, doordat de Arabische volksstammen op Engeland's instigatie zich onafhankelijk verklaarden, en thans ook Jerusalem veroverd werd, wordt daarmede aan het prestige van den Sultan in het Oosten een gevoelige slag toegebracht.

Natuurlijk is over het toekomstige lot van Jerusalem daarmede nog niet beslist. De mogelijkheid bestaat, dat het Turksche leger, dat thans zich terugtrok, straks, wanneer het hulp ontvangen heeft, terugkeert en het Engelsche leger weer uit Palestina verdrijft. En ook afgezien daarvan zal eerst op de conferentie bij de vredesonderhandelingen beslist worden, of het heilige land weer aan Turkije terug zal gegeven worden, dan wel onder het bestuur van Engeland zal komen. Reeds nu te juichen, dat Jerusalem voor goed bevrijd is van de macht der Turken en weer onder Christelijke heerschappij is gekomen, zou dus te vroeg victorie zijn geroepen. Eerst de toekomst zal leeren, wat het lot van Jerusalem zal wezen.

En in elk geval kan deze verovering van Jerusalem door het Engelsche leger niet vergeleken worden met de verovering van Jerusalem door de kruisridders, onder aanvoering van Godfried van Bouillon den 15 Juli 1099. Wat toen de kruisridders dreef, was een *heilig* motief. Ze wilden de heilige plaatsen, waar Christus geboren was, geleden had en uit de dooden was opgestaan, niet in de handen der Mohammedanen laten, die telkens de Christelijke pelgrims molesteerden, die ter beêvaart togen naar Palestina. De strijd ging toen tusschen het Kruis en le Halve Maan, tusschen het Christendom en den Islam. Met de leuze: *God wil het!* trokken de kruisridders Jerusalem binnen en hun eerste daad was, te Jerusalem een Christelijk koninkrijk te stichten en Godfried van Bouillon tot Koning van Jerusalem uit te roepen. En al weigerde deze in echt Christelijken deemoed om een Koningskroon te dragen, waar zijn Heiland een doornenkroon droeg, Jerusalem werd toch een *Christelijke* stad en bleef dit, totdat in 1244 de Mongoolsche huurtroepen van den Egyptischen sultan Ejub Jerusalem heroverden en van dat oogenblik Jerusalem voor goed in de handen der Mohammedanen bleef.

Van zulk een *heilig* motief is thans geen sprake. Engeland wil Jerusalem in bezit hebben om Egypte en het Suezkanaal te beveiligen en aan Duitschland den pas af te snijden om in Azië door te dringen, omdat het daar een gevaar voor zijn handelslangen en zijn bezit van Indië inziet. Bagdad en Jerusalem in Engelands handen zullen de barrière vormen, die den weg naar Azië voor Duitschland's handel afsluit. Het is een politiek en economisch belang, dat Engeland drijft, maar niet een religieus motief om het heilige land voor de Christenen te heroveren.

Zelfs is er, althans voorzooverre de plannen van Engeland duidelijk zijn, geen sprake van om te Jerusalem een Christelijk bewind te vestigen, maar veelmeer om Palestina aan de Joden terug te geven, opdat dezen daar koloniseeren kunnen. Hetzelfde plan, dat ook Julianus de Afvallige had, die zelfs den tempel te Jerusalem wilde laten herbouwen en den Joodschen eeredienst daar wilde herstellen, om daarmede de profetie van Christus, dat de tempel verwoest zou blijven, te logenstraffen. En al is er natuurlijk geen sprake van, dat Engeland eenzelfde motief drijft, toch is het duidelijk genoeg, dat Engeland veel meer er aan denkt de *gunst der Joden* te winnen door het heilige land hun af te staan, dan dat het voor de Christelijke belangen zou opkomen.

Dat heel de Joodsche of Joodschgezinde pers jubelt, omdat Jerusalem nu aan de macht der Turken ontnomen is, is dan ook te begrijpen. Het Turksche bewind, dat tegenover de Christenen zeer welwillend was, was met de Joodsche kolonisatie verre van ingenomen en trachtte door allerlei vexatoire maatregelen de immigratie der Joden tegen te gaan. Voor de Joden, die thans de mogelijkheid zien geboren, dat zij weer de bezitters van het land hunner vaderen zullen worden, is er daarom reden om te juichen, maar voor ons Christenen niet. En zeker zou Torquato Tasso, wanneer hij deze verovering van Jeruzalem beleefd had, daaraan geen stof ontleend hebben voor een Christelijk heldendicht, als hij in zijn *La Gerusalemma liberata* (Jerusalem verlost) ons schonk. Niet alleen ontbreekt daarvoor bij deze verovering van Jerusalem het heroisme, dat de kruisridders dreef, maar evenzeer het hoogere religieuse motief, dat hun strijd adelde en er een Christelijk stempel op drukte.

Een verkeerde indruk.

Het woord, dat we een vorig maal ter aanbeveling schreven van de op te richten school voor meisjes uit den Javaanschen adel te Solo, kon den indruk geven, alsof deze scholen uitgingen van de zending der Gereformeerde Kerken. We schreven toch, dat »we dankbaar waren, dat ook *onze Zending* het belang van dit vraagstuk gevoeld had (n.l. van de opvoeding der inlanders) en daarom begonnen was met scholen op te richten voor den Javaanschen adel«, en dit »onze Zending« kon verstaan worden in den zin van de zending, die van de *Gereformeerde Kerken* uitgaat.

Toch is dit niet zoo, want het Comité, dat voor de oprichting en instandhouding dezer scholen zorgt, staat in geen verband met den zendingsarbeid onzer Gereformeerde Kerken en telt niet alleen leden der Gereformeerde Kerken, maar ook van de Hervormde Kerk onder zijne leden. De drukking: *onze* zending, was dan ook in algemeenen zin bedoeld, in tegenstelling met Japan, dat de opleiding onzer inlanders aan zich poogt te trekken. Nu de uitdrukking echter tot misverstand aanleiding heeft gegeven, haasten we ons dezen verkeerden indruk weg te nemen.

Onze onderwijzers.

Evenals onze predikanten lijden ook onze Christelijke onderwijzers onder den nood der tijden.

Hun salaris, vóór den oorlogstoestand vastgesteld en meest op eenzelfde peil gebleven, is feitelijk meer dan de helft teruggegaan, omdat heel het leven 50% duurder is geworden. En al moet ieder in deze dure tijden zich bekrimpen en de uiterste zuinigheid in acht nemen, met hun betrekkelijk toch reeds gering salaris kunnen zij niet meer rond komen.

Te grievender nu is dit, omdat de openbare onderwijzers, die toch ook steen en been klagen, door de bank een veel hooger salaris hebben dan zij. En al zal, wanneer de nieuwe Onderwijswet tot stand komt, hierin wel verbetering komen, doordat de salarissen dan gelijk worden gemaakt, toch neemt dit den nood, waarin ze nu verkeeren, niet weg.

Reeds meer dan één christelijk onderwijzer is dan ook voor de verleiding bezweken om van de Christelijke naar de Openbare school over te gaan. En al getuigt zulk een overgang zeker niet van beslistheid van overtuiging, evenmin als van bereidheid om voor zijn beginsel een offer te brengen, toch mag men niet vergeten, dat honger een scherp zwaard is. Het is beter, te zorgen, dat onze onderwijzers aan zulk een verzoeking niet worden bloot gesteld.

Regel behoort te wezen dat degenen, die de Christelijke school dienen, niet minder salaris ontvangen, dan degenen, die aan het Openbaar onderwijs verbonden zijn. En waar de wettelijke regeling dezer materie nog niet verkregen is, behooren onze Schoolbesturen reeds nu zorg te dragen, dat de salarissen verhoogd worden. Nu de Staatssubsidie reeds voor zulk een belangrijk deel in de kosten van ons onderwijs voorziet, is dit ook niet onmogelijk. Vooral niet, waar het een tijdelijke maatregel zal wezen. Daarom mogen onze Schoolbesturen wel met ernst hun plicht ter harte nemen. Een duurtetoeslag behoort, evenals aan ieder predikant, zoo ook aan ieder onderwijzer te worden gegeven. Niet als een aalmoes uit barmhartigheid hun geschonken, maar als een hun toekomend recht. Want de arbeider, heeft Christus gezegd, *is zijn loon waardig*.

Niets werkt ontmoedigender en dempt meer den lust tot arbeid bij hen, die aan het Christelijk onderwijs zich hebben gegeven, dan wanneer zij den indruk ontvangen, dat het Schoolbestuur, dat voor hun belangen te zorgen heeft, zich niets aantrekt van den nood, waarin zij verkeeren. Natuurlijk geldt dit niet van alle Schoolbesturen. Er zijn er, die hun roeping verstaan. Maar de talrijke klachten, die we vernamen, bewijzen, dat een ernstige waarschuwing niet te onpas is.

Kerkeraadsverkiezingen.

I.

Nu tegen het einde van het jaar weer overal de Kerkeraadsverkiezingen gehouden worden, wordt door verschillende Kerkeraden aan onze redactie om advies gevraagd inzake quaesties, die zich daarbij voordoen. Meestal beantwoorden we deze vragen liever persoonlijk, maar het kan toch ook zijn nut hebben dat nu en dan publiek te doen, opdat ook andere kerkeraden daarvan profijt zouden hebben.

Voordat we enkele dezer vragen bespreken, zij er echter eerst op gewezen, hoe goed en nuttig het is, wanneer al onze Kerkeraden volgens Art. 22 onzer Kerkenorde een regeling voor de verkiezing vaststelden. Op tal van plaatsen is dit blijkbaar niet het geval, en wanneer er dan moeilijkheden ontstaan over vragen als: wie stemgerechtigde leden zijn, hoe de stemmen moeten uitgebracht worden en wie als verkozen zijn te beschouwen, — waarbij dan niet zelden achter deze quaesties persoonlijke motieven schuilen, — is Leiden in last. Men heeft geen objectieven maatstaf om naar te oordeelen, en de beslissing, die de Kerkeraad dan hic et nunc neemt, dat wil zeggen voor dit speciale